

אוניברסיטת בר-אילן
המחלקה למדע המדינה

יסודות המשטר בישראל (71-112-01)
קורס שנתי (2 ש"ש), תשס"ז
ד"ר שלמה אגוז

שעות קבלה: יום א' 14 - 15, יום ג' 16 - 17.
מס' חדר משרד: 3.2, בניין 213.
דואר אלקטרוני: egozsh@mail.biu.ac.il

מטרות הקורס

העמקת ההיכרות של הסטודנטים עם הרקע ההיסטורי ממנו צמחה מדינת ישראל ואת התשתית המבנית - מוסדית עליה מושתתות המערכות הפוליטיות והשלטונית שבה. פיתוח יכולת לניתוח תיאורטי של המציאות הפוליטית הישראלית.

דרישות הקורס

מבחן סוף השנה (50%): מבחן סגור (אמריקאי).
מבחן האלי"ף – ארגונים אידיאולוגיות אירועים אישיים אמירות (30%): על פי רשימת מושגים המופיעה באתר המחלקה למדע המדינה.
הסטודנטים יידרשו ללמוד מושגים מתוך מבחן האלי"ף כהכנה לקראת הרצאות בחטיבות ב' ו- ג' של הקורס.
דף אינטרנט מבחן האלי"ף – www.biu.ac.il/SOC/po/docs/alef.pdf
עבודה (20%): מצורפת לסילבוס.
כדי לעבור את הקורס יש צורך בציון עובר בכל אחד מהמרכיבים.

נושאי השיעורים ורשימת הקריאה

א. מאפייני יסוד של החברה הישראלית:
הורוביץ, דן ומשה ליסק, מצוקות באוטופיה: ישראל – חברה בעומס יתר, תל אביב: עם עובד, 1990, עמ' 9 – 27.
שמור מדעי המדינה לפי הור. מצ (133909) וגם תדפיס 5187 (332929)

ב. רקע היסטורי:

1. תקופת היישוב:

יער, אפרים וזאב שביט, "רקע היסטורי לדיון בחברה הישראלית: האידיאולוגיה הציונית והחברה היישובית", בתוך: אפרים יער וזאב שביט (עורכים): מגמות בחברה הישראלית, תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, תשמ"א, עמ' 1 – 23, 76 – 95.
שמור מדעי המדינה לפי מגמ.בח (500277)

2. המעבר מיישוב למדינה:

1. הורוביץ, דן ומשה ליסק, מצוקות באוטופיה: ישראל – חברה בעומס יתר, תל אביב: עם עובד, 1990, עמ' 40 - 68.
שמור מדעי המדינה לפי הור. מצ (133909)

2. נויברגר, בנימין, ממשל ופוליטיקה במדינת ישראל, יחידה 3, תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, תשנ"ז, עמ' 26 – 45.
שמור מדעי המדינה לפי אונ.ממ (365269)

ג. התפתחות מערכת המפלגות:

1. גולדברג, גיורא, המפלגות בישראל – ממפלגות המון למפלגות אלקטוראליות, תל אביב: רמות, 1992, עמ' 87 – 126.
שמור מדעי המדינה לפי גול.מפ (182740)

2. גולדברג, גיורא, "ישן מפני חדש תוציאו: צמיחת מפלגות חדשות בישראל", עמ' 167 – 178 בתוך: דני קורן (עורך), קץ המפלגות, תל אביב: הקיבוץ המאוחד, 1998.
שמור מדעי המדינה לפי קץ.המפ (373364)

ד. הרשות המחוקקת – הכנסת:

סגל, זאב, דמוקרטיה ישראלית, תל אביב: משרד הביטחון, 1991, עמ' 75 – 124.
שמו מדעי המדינה לפי סגל דמ (69816)

ה. הרשות המבצעת – הממשלה:

1. סגל, זאב, דמוקרטיה ישראלית, תל אביב: משרד הביטחון, 1991, עמ' 127 – 164.
שמו מדעי המדינה לפי סגל דמ (69816)

2. אריאן, אשר, רות אמיר ודוד נחמיאס, משילות והרשות המבצעת בישראל, ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2002, עמ' 45 – 72.
שמו מדעי המדינה לפי אר. מש (537445)

ג. שינוי שיטת הממשל והצעות לרפורמה:

אריאן, אשר ומיכל שמיר, הבחירות בישראל – 1999, ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2001, עמ' 15 – 46.
שמו מדעי המדינה לפי בחי. בי (481471)

ז. הרשות השופטת:

דוּתן, יואב, "אקטיביזם שיפוטי בבג"ץ", עמ' 28 – 68 בתוך: רות גביזון, יואב דוּתן ומרדכי קרמניצר, אקטיביזם שיפוטי: בעד ונגד, תל אביב: ידיעות אחרונות, 2000.
שמו מדעי המדינה לפי גבי. אק (460933)

עבודה בקורס "יסודות המשטר בישראל"

(71-112-01)

שם המרצה: ד"ר שלמה אגוז

החוקרים דן הורוביץ ומשה ליסק טענו כי המערכת הפוליטית התפתחה בתקופת היישוב מתוך יחסי גומלין מורכבים בין המרכז למרכזי משנה שהיו אוטונומיים – חלקית, ורובם קיבלו את מרותו. בחרו מפלגה אחת מתקופת היישוב (לא כולל מפא"י / אחדות העבודה ההיסטורית) ובחנו טענה זו לגביה.
מבנה העבודה:

- א. מבוא – הצגת נושא העבודה, השאלה המרכזית בה ומהלכה (1-2).
- ב. פרק תיאורטי – הצגת עיקרי מודל המרכז והפריפריה של שילס והשכלולים העיקריים של הורוביץ וליסק (2-3 עמודים).
- ג. רקע היסטורי – סקירה קצרה של התפתחות המפלגה שבחרתם והאירועים העיקריים נוגעים אליה בתקופת היישוב (1-2 עמודים).
- ד. דיון – בחנו את תפקוד המפלגה כמרכז משנה תוך התייחסות לנקודות הבאות (5-6 עמודים):
 באיזו מידה ובאילו תחומים הייתה למרכז משנה זה השפעה על האוכלוסייה ועל ההחלטות המתקבלות?
 (1) העריכו את זיקת מרכז המשנה אל המרכז בממד החומרי ובממד הערכי.
 (2) באיזו מידה הייתה המפלגה מרכז משנה "מערכתית"?
 (3) האם ניתן לזהות מגמות של היחלשות או התחזקות הזיקה בין מרכז משנה זה אל המרכז במהלך תקופת המנדט?
 ה. סיכום – הערכה כוללת של תפקוד המפלגה כמרכז משנה בתקופת היישוב, הסקת מסקנות תיאורטיות: מה ניתן ללמוד ממקרה בוחן זה על המודל שהציגו הורוביץ וליסק? (2-3 עמודים)
היקף העבודה: עד 15 עמודים, לא כולל רשימה ביבליוגרפית.
מועד הגשה: ההרצאה הראשונה בסמסטר השני (27.2.06)
 יש להקפיד על כללי הכתיבה האקדמיים בהתאם לדף ההנחיות המחלקתי. עבודה ללא מראי מקום ורשימה ביבליוגרפית לא תיבדק.

בהצלחה!